

نانوشته‌های لرستان

(خاطرات حاج فرج‌الله جواهری از کلیمی‌ها و مردم خرم‌آباد)

پژوهش و نگارش

سید محمد سیف‌زاده

www.ketab.ir

خرم‌آباد

انتشارات شاپور خواست

۱۴۰۰

سرشناسه : سیف‌زاده، سیدمحمد، ۱۳۴۶-

عنوان و نام پدیدآور : نانوشته‌های لرستان (خاطرات حاج فرج‌الله جواهری

از کلیمی‌ها و مردم خرم‌آباد) / پژوهش و نگارش: سیدمحمد سیف‌زاده.

مشخصات نشر : خرم‌آباد: انتشارات شاپورخواست، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری : ۳۷۱ ص

ISBN: 978 - 600 - 260 - 318 - 0

شابک

وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا

موضوع : لرستان - - تاریخ

موضوع : Lorestan (Iran: province) -- History

موضوع : لرستان - - تاریخی

موضوع : Lorestan (Iran: province) :Antiquities

رده‌بندی دیویی : ۹۵۵/۵۲ :

رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۶ س ۹ / ۴۵ ر ۲۰۵۱ DSR

شماره کتاب‌شناسی ملی : ۴۶۵۲۰۶۷

انتشارات شاپورخواست

خرم‌آباد، همراه: ۰۹۱۶۳۹۸۴۰۱۱

www.Shapour-khast.ir

Email: info@shapour-khast.ir

نانوشته‌های لرستان

(خاطرات حاج فرج‌الله جواهری

از کلیمی‌ها و مردم خرم‌آباد)

پژوهش و نگارش

سیدمحمد سیف‌زاده

آمور رایانه‌ای: ثریا ساکی - طرح جلد: فاطمه سپه‌وندی

شمار: ۱۰۰۰ - نوبت چاپ: اول ۱۴۰۰

چاپ: روز

شابک: ۰ - ۳۱۸ - ۲۶۰ - ۶۰۰ - ۹۷۸

بها: ۱۲۰۰۰۰ تومان

فهرست

عنوان	فهرست
۹	مقدمه
۱۵	فصل اول: تولد و خاطرات کودکی در مدارس... و تأسیس مدرسه آلیانس
۵۵	فصل دوم: اوضاع اجتماعی، سیاسی و اقتصادی خرم آباد
۸۹	فصل سوم: آیین جشن فتیر
۱۰۳	فصل چهارم: خاطرات مذهبی
۱۲۵	فصل پنجم: مراوده با علمای ایران و نجف
۱۶۵	فصل ششم: کنیسه، سنگ عبری و تورات قدیم لرستان
۱۸۵	فصل هفتم: مهاجرت اقوام و جدایی
۲۱۹	فصل هشتم: تأسیس کوی فلسطین خرم آباد
۲۴۳	فصل نهم: سرنوشت کنیسه و زمین‌های زراعی
۲۵۷	فصل دهم: نامه‌ای تاریخی به سرزمین موعود
۲۸۷	فصل یازدهم: اسناد خطی و ثبتی قدیمی
۳۴۹	نمایه مکان
۳۵۹	نمایه اشخاص

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم

بسم الله الرحمن الرحيم

لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَارْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رَسُولًا كُلَّمَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ (مائده / آیه ۷۰)

(ما از بنی اسرائیل پیمان گرفتیم و پیغمبرانی بر آن‌ها فرستادیم اما هر گاه رسولی آمد که بر خلاف هوای نفس آن‌ها سخن گفت گروهی را تکذیب کرده و گروهی را کشتند.)

أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا (نساء / آیه ۵۴)

(بلکه حسد می‌ورزند با مردم (پیامبر و مسلمین) چون آن‌ها را خدا به فضل خود برخوردار نمود که البته ما به آل ابراهیم کتاب و حکمت دادیم و به آن‌ها ملک و سلطنتی بزرگ عطا کردیم.)

تاکنون فرازهای مهمی از تاریخ لرستان توسط پژوهشگران و دانشوران و مؤلفین به زیور قلم نگاشته شده است اما یکی از مهم‌ترین پژوهش‌های تاریخی، زندگی و نقش دیگر ادیان الهی در شکل‌گیری تاریخ لرستان بوده که تاکنون توسط هیچ نویسنده‌ای منتشر نشده است با ظهور انقلاب اسلامی نقش اقلیت‌های مذهبی چه در شکل‌گیری انقلاب و چه در دوران جنگ هشت ساله و شهدا و مبارزانی که تقدیم این سرزمین نمودند بر کسی پوشیده نیست کمی که به دورتر نظر بیفکنم سفرنامه‌نویسان از حضور چشمگیر اقلیت‌های مذهبی در لرستان مطالبی را گذرا اشاره نموده‌اند.

بارون دوبد یکی از مأمورین روسیه تزاری که در سال ۱۸۴۵ میلادی در میان لر‌ها به سر می‌برده شهر خرم‌آباد را این‌چنین توصیف می‌کند: شهر دارای چهار مسجد، هشت گرمابه و یک محله یهودی‌نشین با چهل تا پنجاه خانوار می‌باشد.

قبل از دی‌ماه ۱۲۸۸ جمعیت خرم‌آباد را پانزده هزار نفر نوشته‌اند با پانصد و هفتاد و دو دستگاه عمارت که از این تعداد سی دستگاه متعلق به کلیمی‌ها بوده است.

یک نویسنده ناشناس هم در سفرنامه خود که حاصل مسافرت او در سال ۱۳۰۰ ق. به خرم‌آباد است، می‌نویسد: در شهر خرم‌آباد پنج حمام مربوط به مسلمان‌ها و حمام دیگر جدیدالبناء از طایفه یهود است. همچنین ادعای (۱۹۱۷ میلادی) از حضور در مراسم شکرگزاری ملای کلیمی بروجرد یاد می‌کند.^۱

حاج میرزا عبدالغفار نجم‌الملک که در سال ۱۲۹۹ ق. به خرم‌آباد آمده می‌نویسد: شهر خرم‌آباد جمعیتش پانزده هزار نفر است از آن جمله یک‌هزار یهودی و مابقی الوار و عارف آنجا سیدصادق طباطبایی امام‌جمعه و آقا میرزا صدرالدین مجتهد پسر ملا نورعلی مجتهد مازندرانی است.

اما آنچه نگارنده را بر آن داشت تا بیشتر با این موضوع مأنوس شوم ابتدا آشنایی نامبرده با دکتر حمید عیدی استاد حوزه علمیه و دانشگاه که از مفاخر علمای لرستان بوده و تأکید فرمودند که زندگی‌نامه حاج فرج‌الله جواهری را به تصویر کشانده و ثبت

۱. جغرافیای لرستان پشتکوه و پیشکوه، به کوشش دکتر سکندر امان‌اللهی بهاروند، شاپورخواست.

- دو سفرنامه درباره لرستان، نوشته سیسیل جان ادموندز و بارون دوبد، همراه با رساله لرستان و لر‌ها نوشته ولادیمیر مینورسکی، ترجمه دکتر سکندر امان‌اللهی بهاروند و لیلی بختیار، انتشارات بابک.

نمایید. ایشان معتقد بود که پیروی حاج فرج‌الله جواهری از دین مبین اسلام بر اساس مطالعه دقیق و آگاهانه بوده است.

در اوایل دهه ۱۳۸۰ خورشیدی نخستین مصاحبه‌هایی در قالب فیلم مستندی با نام «قصه نانوشته» با زنده‌یاد حاج فرج‌الله جواهری صورت گرفت که همه سخنان و خاطرات او در یک فیلم نمی‌گنجید و نیاز به کتابی مفصل داشت.

باید اذعان داشت افکار مرحوم حاج فرج‌الله جواهری در شناختن حقایق دین متعالی اسلام خود فصلی جدید در دنیای امروز برای جوانان باز می‌کند، ساخت مسجد شهید سیداسدالله مدنی، مسجدالاقصی، ایجاد موقوفه برای خامس آل عباس^(ع) و اهدای زمین فراوان به محرومین در خرم‌آباد از جمله کارهای نیک این مرد خداست لذا بر آن شدم که به صورت مفصل اسناد و خاطرات ایشان را که هر کدام دریایی سخن دارد برای ماندگاری تاریخ در قالب کتاب نانوشته‌های لرستان نشر دهم و ان‌شاءالله اهل خرد و دانش و تحقیق مقایسه نموده که بنا بر چه دلایلی دین اسلام کامل‌ترین دین دنیا و پیامبر اکرم^(ص) خاتم پیامبران الهی است.

در خاتمه با تشکر از استاد سیدیدالله سجاده‌نشر محترم انتشارات شاپورخواست، دکتر حسین جواهری فرزند برومند حاج فرج‌الله جواهری مدیر خدوم و پزشک ارجمند، استاد علیرضا قوامی و آقایان: حاج حمیدی‌نیا، سعید رشنویان مقدم، حمیدرضا بیرانوند، شهرام شادابفر و سرکار خانم ثریا ساکی و یاد استاد، مؤلف توانا و آموزگار گرانقدرم شادروان ایرج کاظمی بنیانگذار انجمن اهل قلم که همواره مشوق من در خلق آثار هنری و فرهنگی بوده را گرامی می‌دارم. هم ایشان بود که پس از پیروزی انقلاب نخستین مقاله مستقل را درباره کلیمیان خرم‌آباد در فصلنامه "یافته نو" نگاشت. روح و روان این بزرگ‌مرد عرصه فرهنگ، قرین رحمت واسعه الهی باد.

زمستان ۱۳۹۶ سیدمحمد سیف‌زاده